

Tarih Öğretmenlerinin Lise Tarih Ders Kitaplarına İlişkin Görüşleri (Karabük Örneği)

Ahmet Said CANDAN*^a

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş :13.08.2022

Düzeltilme :22.02.2023

Kabul :02.03.2023

Keywords:

Tarih eğitimi,
Tarih ders kitapları,
Öğretmen görüşleri.

Makale Türü:

Araştırma Makalesi

Öz

Ders kitapları öğrenciler için temel çalışma ve bilgiye pratik yoldan erişim kaynağı, öğretmen için de dersin işlenişinde kullanılan temel araçtır. Tarih ders kitapları da lise öğrencilerinin tarih öğrenmek ve tarih dersi bağlamındaki bilgi, beceri, değer ve amaçları edinmek için başvurdukları birincil kaynak olarak görülmektedir. Ders kitaplarının eğitsel, görsel, fiziksel ve dil-anlatım bağlamında nitelikli bir biçimde tasarımları mutlaka dikkate alınmalıdır. Tarih dersi müfredatı yapılandırmacı ve aktif öğrenme ilkeleri doğrultusunda öğrencilere becerileri ve değerleri kazandırma odaklıdır. Tarih müfredatının farklı hedefleri ve içerik zenginliği noktasında ders kitaplarının öğrenciler ve öğretmenler açısından öğrenime katkısı dikkat çekicidir. Bu araştırma Lise 9, 10, 11 ve 12. Sınıf tarih ders kitaplarını öğretmen görüşleri doğrultusunda eğitsel, görsel, fiziksel ve dil-anlatım bağlamlarında değerlendirme amaçlıdır. Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük il merkezi ve Safranbolu ilçe merkezinde görev yapan 30 tarih öğretmenin görüşlerine dayalıdır. Araştırma betimsel nitelikli tarama modeli bağlamında yapılmış olup, nicel araştırma yöntemlerinden alan taraması yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak, lise tarih ders kitaplarının bazı yönlerden yeterli olduğu; fakat öğrencilerin özellikle bilişsel gelişim düzeylerine uygunluk, tasarım ve içerik açısından önemli eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Opinions of History Teachers on High School History Textbooks (The Case of Karabük)

Article Information

DOI:

Article History:

Received :13.08.2022

Revised :22.02.2023

Accepted :02.03.2023

Keywords:

History education,
History textbooks,
Teacher opinions.

Article Type:

Research Article

Abstract

Textbooks are a source of practical access to basic work and information for students, and a basic tool for the teacher in teaching the lesson. History textbooks are also seen as the primary source that high school students refer to learn history and to acquire knowledge, skills, values and goals in the context of history lesson. The qualified design of the textbooks in the context of educational, visual, physical and language-expression must be considered. The history lesson curriculum focuses on providing students with skills and values in line with constructivist and active learning principles. In terms of the different objectives and content richness of the history curriculum, the contribution of textbooks to learning for students and teachers is remarkable. This research aims to evaluate high school 9th, 10th, 11th and 12th grade history textbooks in the context of educational, visual, physical and language-expression in line with teachers' opinions. The research is based on the opinions of 30 history teachers working in Karabük city center and Safranbolu district center in the 2020-

*İlgili Yazar: asaite@gmail.com

^a Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Karabük/Türkiye, <http://orcid.org/0000-0002-6751-7667>

2021academi year. The research was carried out in the context of descriptive survey model and data were obtained by using field survey method, one of the quantitative research methods. As a result, high school history textbooks are sufficient in some aspects; however, it has been determined that students have significant deficiencies in terms of suitability, design and content, especially for their cognitive development levels.

Giriş

Geçmişten günümüze hemen hemen tüm devletler uygulamış oldukları müfredatlar aracılığıyla vatandaşına istendik davranışları kazandırarak varlığını idame ettirmeyi ve halkını daha donanımlı kılmayı planlarlar. Devletlerin uygulamış oldukları müfredatlar da çoğunlukla interdisipliner yaklaşım doğrultusunda üretilir. Günümüzde modern teknolojinin eğitim-öğretim sahasına pek çok yeni araçlar kazandırmış olmasına rağmen eğitim ve öğretim süreçlerinin temel öğelerinin başında hala ders kitapları gelmektedir (Çotuksöken, 2003, 125). Öğrenme-öğretme süreci içinde önceden planlanmış eğitimsel uygulamalarda öğretmenlerin neleri öğreteceğini, öğrencinin ise neleri öğreneceğini doğrudan ve somut bir biçimde belirleyen birincil kaynak ders kitaplarıdır. Ortaylı (2013, 49)'ya göre tarih yazıcılığı içinde ders kitabı yazmak en zor iştir. Ders kitabı eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin etkili ders işlemelerine, öğrencilerinde etkin bir şekilde derslere katılımını sağlayıcı birincil ders aracı olarak nitelendirilebilir. Nitelikli bir ders kitabı tüm unsurlarıyla eğitim-öğretimin hedeflerine ulaşmaya odaklıdır (Büyükalın, 2003, 99). Okuyana bilginin özünü sunan ve temel bilgi edinimini sağlayan ders kitapları öğrencileri ders bağlamında değerlendirmek için de kullanılırlar (Öztürk ve Otluoğlu, 2003, 155).

Nitelik bağlamında ders kitapları dikkate alındığında birinci özellik içeriğinin nasıl olduğudur. Ders kitabının içeriği hedef davranışları öğrencilere edindirecek şekilde ünite ve konuların tasarımı olarak nitelendirilir (Sönmez, 2010, 56). Öğrencilerin bireysel anlamda öğrenmelerini sağlama adına tasarlanan ders kitapları müfredat bağlamında tarihsel bilgileri sıralı ve doğru bir şekilde aktarmak amacıyla tasarlanır (Duman & Çakmak, 2003, 18). Eğitimin amaçlarına ulaşmak için ders kitapları öğretim ve öğrenme sürecini şekillendirmede en çok kullanılan araçlardır. Genel anlamda ders kitapları temel bilgi kaynağı olarak düşünülmekte olup, öğrenciler ders kitaplarını en çok okulda veya evde dersi öğrenirken ve çalışırken kullanmaktadır (Tarman & Kuran, 2015, 214).

Müfredatın aktarılmasında temel kaynak olarak tercih edilen ders kitaplarını diğer öğretim materyallerine göre daha etkin kılan temel nedenlerden ilki; müfredata uygun olarak tasarlanan bir bütünden oluşmasıdır. Temel nedenlerden ikincisi ise; ders kitabının bir öğretim materyali olmasıdır (Yanpar, 2005, 113). Derste öğretmen farklı kaynaklar kullansa dahi, ders kitapları öğrencilerin önceden konu hakkında ön bilgi edinmelerine yardımcı olur. Üçüncü olarak; bir okulda, şehirde veya ülkede aynı seviyede eğitim alan öğrencilerin tamamı aynı kitabı veya benzer içerikli ders kitabını kullanır. Böylece farklı ortamlarda eğitim gören öğrenciler aynı ders kitabından yararlanarak ortak bilgi erişimine ulaşmış olurlar. Dördüncü neden; ders kitaplarının öğretmenlere ve öğrencilere birçok birincil ve ikincil kaynak temin etmesidir (örneğin; görseller, grafikler, haritalar, belgeler). Bu sayede öğretmenler ve öğrenciler müfredatta yer alan bilgi ve becerileri somutlaştırabilirler. Son olarak; ders kitapları zamana ve ihtiyaçlara göre sürekli güncellenmektedir. Bu durum öğrencilerin tarihsel bakış açılarını geliştirmekte ve zaman içinde nasıl büyük bir değişimin yaşandığını anlamaları için verimli bir yol sunmaktadır (Roberts, 2014, 119-120).

Eğitim tarihi dikkate alındığında, tarih eğitimi ve öğretiminin genel hedeflerinin dönemselsel ve ülkesel olarak değişime ve farklılaşmaya uğradığı görülmektedir. Yapılandırmacı yaklaşıma geçmeden önceki dönemde tarih öğretimine genel olarak yüklenen birincil görev, çoğunlukla geçmişe ait tarihsel bilgileri ve kronolojik akış sırasını günümüz öğrencilerine birebir aktarmaktı denilebilir (Demircioğlu, 2009, 65). Yapılandırmacı yaklaşımın 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmasıyla tarih derslerinin içeriği ve yeni yaklaşıma göre tasarlanan ders kitaplarından beklentiler de değişikliğe uğramıştır. Tarih artık yalnızca geçmişin tahkiyesi bir ders olarak değil, aynı zamanda bugünü anlamak ve geleceğe ilişkin nitelikli öngörülerde bulunmak amacıyla öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekli bir derse dönüşmüştür (Ercan, 2019, 43). Nitelikli bir ders kitabı yalnızca içerik bağlamında değil, aynı zamanda müfredatta dillendirilen bilgi, beceri, değer, tutum ve davranışları öğrenenlere kazandırma odaklı eylemleri kapsamı ve bu eylemlere yol gösterici formatta olması gereken bir kaynaktır (Akbaba, 2013, 17).

Tarih içeriği itibariyle soyut bir bilimdir. Geçmişten günümüze birçok tanımı yapılan tarih; bireyin ve toplumların soyut-somut her türlü eylemlerini yer ve zaman göstererek, neden-sonuç ilişkisi içerisinde ve kanıtlara dayalı olarak objektif bir biçimde inceleyen/araştıran sosyal bir bilimdir (Candan, 2010, 9). Bu tanıma göre tarih dersinin temel görevinin karşısındaki kitleye çoklu bakış açısı kazandırmak; birey ve toplum olarak nereden gelip nereye geldiklerini, nereye varacaklarını açıklamak; doğru bilinç oluşturmak ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirici örnek olayları temel almak olduğu söylenebilir.

Tarih disiplininin içeriğini karşısındaki kitleye nitelikli bir biçimde aktarmayı amaçlayan tarih ders kitapları öğretme ve öğrenme amaçlı tasarlandıkları için örtük ya da açık olarak pedagojik ve didaktik içeriğe odaklanmıştır (Çelik, 2020, 568). Tarih ders kitapları tüm paydaşları için kullanım kolaylığına imkan veren, ulaşılması ve edinilmesi kolay olan, müfredat kapsamındaki bilgilerin ve içeriğin sistemli olarak aktarıldığı başat öğretim materyalleridir (Karabağ, 2012, 39). Akademi tarih yazımının öğrenci düzeyinde tasarlanmış bir formu diyebileceğimiz tarih ders kitapları eğitim politikalarına ve güncel müfredatlara uyumlu olmak zorundadır. Tarih ders kitapları sonuç itibariyle hazırlık aşamasından içeriğine, tasarımından iletimine, öğrenci ve öğretmen başta olmak üzere tüm paydaşlarına kadar her aşaması oldukça önemli olan bir kaynaktır (Hali, 2014, 159). Tasarımı nitelikli, öğrencilerin ilgisini çeken ve tarihsel hayal gücünü geliştirici ders kitaplarının üretimi tarihin eğitiminin kalitesinin geliştirilmesinde son derece katkı sağlayıcı olacaktır (Tekeli, 2002, 30).

Bu bağlamda araştırmanın amacı; 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük il merkezi ve Safranbolu ilçe merkezindeki liselerde tarih derslerinde okutulmakta olan 9, 10, 11 ve 12. Sınıf tarih ders kitaplarını tarih öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirmek ve öneriler sunmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda, şu alt problemler cevaplanmaya çalışılacaktır:

1. Ortaöğretim Tarih ders kitaplarının 'Fiziksel Tasarım' boyutuna ilişkin, öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
2. Ortaöğretim Tarih ders kitaplarının 'Eğitsel Tasarım-İçerik' boyutuna ilişkin, öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
3. Ortaöğretim Tarih ders kitaplarının 'Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri' boyutuna ilişkin, öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
4. Ortaöğretim Tarih ders kitaplarının 'Ölçme ve Değerlendirme' boyutuna ilişkin, öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
5. Görev yaptıkları okul türü değişkenine bağlı olarak tarih öğretmenlerinin ders kitaplarının fiziksel tasarımı, eğitsel içerik ve tasarımı, dil-ımla ve anlatım özellikleri ile ölçme-değerlendirme boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Tarih Öğretmenlerinin, mesleki kıdem değişkeni bağlamında; tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme-değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın modelinin, evren ve örneklemin, veri toplama aracının hazırlanışı ve uygulanması ile veri toplama aracı yoluyla elde edilen verilerin analizine yönelik bilgilere bu bölümde değinilmiştir. Bu çalışma Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan alınan, 23.02.2022 tarihli ve 2022/02 numaralı, 30 karar no.lu etik kurul onayı ile yürütülmüştür.

Araştırma Modeli

Ortaöğretim tarih ders kitaplarının MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) okullarında eğitim veren tarih öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmalarda amaç, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye çalışmak ve bu ilişkilerin nedenlerini araştırmaktır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2011, 24).

Ortaöğretim tarih ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği bu çalışmada tarama modelinden faydalanılmıştır. Karasar (2005,12)'a göre tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırma konusunu oluşturan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bu çalışmada tarih öğretmenlerinin ortaöğretim tarih ders kitapları hakkındaki görüşlerini anket tekniği kullanılarak değerlendirmek amaçlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük ilinde bulunan tarih öğretmenleri, örneklemini Merkez ve Safranbolu ilçelerinde görev yapan tarih öğretmenleri oluşturmaktadır. Ölçme aracının uygulandığı tarih öğretmenlerine ait demografik özellikler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumlarına İlişkin Bilgiler

Mesleki Kıdem	f	%
1-5 yıl	1	3,3
6-10 yıl	0	0
11-15 yıl	0	0
16-20 yıl	13	43,3
21 yıl ve üzeri	16	53,3
Toplam	30	100

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 1'i 1-5 yıl, 13'ü 16-20 yıl, 16'sı 21 yıl ve üzerinde hizmet vermektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 21 yıl ve üzeri kıdemi bulunduğu görülmektedir. En düşük kıdemin 1 yıl, en yüksek kıdemin ise 34 yıl olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Görev Yaptığı Okul Türüne İlişkin Bilgiler

Okul Türü	f	%
Anadolu Lisesi	18	60
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	7	23,3
İmam Hatip Lisesi	4	13,3
Fen Lisesi	1	3,3
Toplam	30	100

Öğretmenlerin görev yaptığı okul türlerine ilişkin bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 18'i Anadolu Lisesinde, 7'si Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, 4'ü İmam Hatip Lisesinde, 1'i Fen Lisesinde görev yapmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada; 2020-2021 eğitim öğretim yılında okutulan, ortaöğretim tarih kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla Akbaba (2013, 472-474) tarafından hazırlanan Tarih Ders Kitapları Değerlendirme Formu (TDKDF)'nden yararlanılmıştır. Anket iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik değişkenlerden; kurum adı ve mesleki kıdem yer almaktadır. İkinci kısımda ise; Fiziksel Tasarım ile ilgili 9 soru, Eğitsel Tasarım ve İçerik ile ilgili 49 soru, Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri ile ilgili 6 soru, Ölçme ve Değerlendirme ile ilgili 7 soru olmak üzere toplamda 71 soru bulunmaktadır. Bu sorularla çalışmaya katılan Ortaöğretim tarih öğretmenlerinin, Ortaöğretim tarih ders kitapları ile ilgili düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır; fiziksel tasarım, eğitsel tasarım- içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme. Bu alt boyutlar ve ilgili soru numaraları Tablo 3'te gösterilmiştir. Ayrıca anket formuna verilen cevaplar beşli likert tipinde; 'çok kötü', 'kötü', 'orta', 'iyi', 'çok iyi' ile ifade edilmiştir.

Tablo 3. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde numaraları

Ölçeğin Alt Boyutları	Madde Numarası
Fiziksel Tasarım	1,2,3,4,5,6,7,8,9
Eğitsel Tasarım-İçerik	10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34 35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	59,60,61,62,63,64
Ölçme ve Değerlendirme	65,66,67,68,69,70,71

TDKDF'nin en son bölümünde ise katılımcı tarafından isteğe bağlı olarak doldurulması istenilen 'paylaşmak istediğiniz başka görüş, eleştiri, yorum, öneri vs. var ise lütfen buraya yazınız' bölümü yer almaktadır. Araştırmanın 'bulgular ve yorum' bölümünde ayrıntılara yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre gerçekleşmiştir. Öğretmenlere araştırmacı tarafından götürülen anketler yanıtlanması adına en az 7 gün süre verilip daha sonra araştırmacı tarafından toplanmıştır. Anketlerde kişi ismi istenmemiş olup; sadece görev yaptığı okul ve mesleki kıdem bilgileri istenmiştir. Dağıtılan 45 anketten; 15 anketin geri dönüşü olmamıştır. 30 anket araştırmacıya ulaşmış olup; anketlere verilen cevapların gönüllülük esasına göre, gerçek bilgiyi yansıtacak şekilde doldurulduğu kanısına varılmıştır ve bu anketlerle çalışma tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Tarih ders kitapları değerlendirme formları uygulandıktan sonra, anket formlarının yönergede bulunan kurallara uygun doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiştir. Tarih ders kitapları değerlendirme formlarından elde edilmiş olan verilerin analiz sonuçlarının bilimsel olarak açıklayabilmek amacıyla SPSS 21 istatistik programına verilerin girişi yapılmıştır ve veriler analiz edilmiştir. Tarih ders kitapları değerlendirme formunun demografik özellikleri analiz edilirken, frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bu bölümü hakkındaki ayrıntılı bilgiler; evren ve örneklem kısmında verilmiştir.

Öğretmenlerin ders kitabı boyutları ile ilgili görüşlerini değerlendirmek için betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Bazı öğretmenler, tarih ders kitapları değerlendirme formlarının en sonunda, paylaşmak istedikleri düşünceleri yazılı bir şekilde aktarmışlardır. Bu ayrıntılara, araştırmanın bulgular ve yorum kısmında yer verilmiştir.

Tarih öğretmenleri, tarih ders kitaplarını değerlendirebilmek amacıyla, tarih ders kitaplarını değerlendirme formunda 5 alt boyuta puanlar vermişlerdir. Bu boyutlar ayrı ayrı ve bir bütün olarak; ortalama, standart sapma ve katılma düzeyi boyutlarında analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin ölçekte yer alan seçeneklere katılma derecelerini yorumlamak amacıyla, aralık sayısı seçenek sayısına bölünerek ($4/5=0,80$) ölçek elde edilmiştir (Tekin, 1996):

Tablo 4. TDKDF'nun 5'li Derecelendirme Ölçeğine Göre Puan Aralığı

Puan Aralığı	Seçenekler
1,00-1,80	Yetersiz
1,81-2,60	Kısmen Yeterli
2,61-3,40	Yeterli
3,41-4,20	Oldukça Yeterli
4,21-5,00	Tamamen Yeterli

Ders kitabı inceleme anket formunun güvenilirlik düzeyinin analizi bağlamında Cronbach Alfa değerinden yararlanılmıştır. Cronbach Alfa değeri "0" ile "1" arasında değişmekte olup, Alfa değerinin 0.60 ile 0.80 arasında olması güvenilirliğin iyi; 0.80 ile 1.00 arasında olması ise güvenilirliğin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Bu araştırma örneklemini için güvenilirlik çalışması alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Fiziksel Tasarım	9	0,86
Eğitsel Tasarım-İçerik	49	0,97
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	6	0,87
Ölçme ve Değerlendirme	7	0,87

Ölçeğin geneline yönelik iç tutarlılık katsayısı 0,97 olup ölçeğin güvenilir olduğu anlamına gelmektedir.

Öğretmenlerin, ortaöğretim tarih ders kitaplarını değerlendirmelerine yönelik olarak mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türü değişkenleri boyutlarında incelenmiştir. Tarih öğretmenlerinin, ortaöğretim tarih ders kitapları hakkındaki görüşleri, mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türüne göre anlamlı bir farklılığa neden olmaktadır? Sorusuna yanıt aranmıştır.

Kolmogorov-Smirnov Testi ile araştırmadan elde edilen verilerin normal dağılım özelliği gösterip göstermedikleri sınanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin puanlarının dağılımının tespiti için kullanılan tek örneklem testi sonucunda dağılımlar normal çıkmıştır.

Mesleki kıdem, 20 yıl ve altı, 21 yıl ve üstü olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Kategori sayısı iki olduğu için bağımsız t testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Değişkenler arasındaki ilişkinin tespiti için uygulanan parametrik testler Tablo 14'te verilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde tarih ders kitapları değerlendirme formuna ait öğretmen görüşleri tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 6. Tarih ders kitapları değerlendirme formu alt boyutlara bağlı öğretmen görüşleri sonuçları

Maddeler	N	\bar{x}	Ss	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım				
1 Tarih ders kitabının kullanılabilirliği ve sağlamlığı	30	3,53	1,00	Oldukça Yeterli
2 Tarih ders kitabının tasarımının ilgi çekiciliği(sayfa düzeni, renkler, görseller, baskı kalitesi, kağıdın kalitesi, sayfa sayısı, sayfa ebadı vs.)	30	3,06	,94	Yeterli
3 Tarih ders kitabının genel görünümünün okuma ve inceleme isteği uyandırması	30	2,86	,77	Yeterli
4 Tarih ders kitaplarının yazı tipi, yazı boyutu, sayfaya düşen satır sayısı, görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması	30	2,90	,80	Yeterli
5 Tarih ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	30	3,10	,71	Yeterli
6 Organizasyon şemasının kitabın kullanımı hakkında öğrenciyi bilgilendirmesi	30	3,70	,65	Oldukça Yeterli
7 İçindekiler listesinin işlevselliği	30	3,46	,73	Oldukça Yeterli
8 Sözlük bölümünün doğruluğu ve yeterliliği	30	3,50	,68	Oldukça Yeterli
9 İçerik ile kitabın sayfa sayısının orantısı	30	3,13	,86	Yeterli
Toplam	30	3,25	,55	Yeterli
Eğitsel Tasarım-İçerik				
10 Ders kitaplarının ünite başlarındaki kavramlar listesinin içeriği(kavram/terim ayrımı)	30	3,40	,77	Yeterli
11 İçerikte kullanılan yazılı ve görsel materyallerin dipnotlarının doğru bir biçimde verilmesi	30	3,36	,88	Yeterli
12 Ders kitabını tasarlayan ekibin uzmanlığı, zenginliği ve yeterliliği	30	3,00	,87	Yeterli
13 Ders kitabının tarih dersini sevdirmeye katkısı	30	2,50	,97	Kısmen Yeterli
14 Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi	30	3,13	1,00	Yeterli
15 Konulara ait örneklerin seviyesi, yeterliliği ve uygunluğu	30	3,06	,78	Yeterli
16 Ders kitabının farklı yöntem, teknik ve etkinliklerin uygulanmasına olanak sağlaması	30	3,06	,73	Yeterli
17 Ders kitabında kullanılan kaynakların nicelik ve nitelik bakımından yeterliliği	30	3,13	,89	Yeterli
18 Ders kitabındaki konuların işlenişinin araştırma, inceleme ve farklı kaynaklara başvurma isteği uyandırmadaki yeterliliği	30	2,90	,75	Yeterli
19 Konu anlatımlarında gereksiz, eksik, çelişkili bilgilerden uzak durulması ve bilimselliğin ön planda olması	30	2,93	,90	Yeterli
20 Kazanımların işleniş için verilen metinlerin öğrenci seviyesine	30	2,83	,91	Yeterli

	uygunluğu				
21	Ders kitabının sosyal bilimlerin ortaya koyduğu yeni bilgileri, araştırma sonuçlarını ve farklı bilim insanlarının bakış açılarını yansıtması	30	3,03	,71	Yeterli
22	Bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasına yönelik etkinlik kurgusu	30	2,93	,78	Yeterli
23	Bilginin inşa edilmesi için farklı materyallerin (biyografi, görsel ve yazılı kaynaklar, tablo, grafik vb.) çözümlenmesine yönelik uygulamalara yer verilmesi	30	3,03	,61	Yeterli
24	Günlük hayattan yeterli örnek verilerek içeriğin somutlaştırılması ve ilgi çekici hale getirilmesi	30	2,76	,67	Yeterli
25	Her ünitenin ve bölümün başında öğrenciyi motive edici, düşünme ve araştırmaya sevk edici, işlenecek konuya odaklayıcı soruların yer alması	30	3,00	,58	Yeterli
26	Konuların girişinde öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak unsurlara (anahtar soru, gazete haberi, harita, karikatür vb.) yer verilmesi	30	3,03	,66	Yeterli
27	Konuların işlenişinde kronoloji ile senkronize yaklaşım uyumunun dikkate alınması	30	2,70	1,05	Yeterli
28	Ders kitabının, öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları ön bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte hazırlık soruları içermesi	30	2,90	,71	Yeterli
29	Ünite hazırlık çalışmalarının, öğrencileri araştırmaya sevk etmesi	30	2,96	,71	Yeterli
30	Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyesine uygunluğu	30	2,80	,80	Yeterli
31	İçeriğin farklı öğrenme biçimlerine, stillerine hitap etmesi	30	2,70	,74	Yeterli
32	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması	30	2,73	,69	Yeterli
33	Kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme, önkestirim vb.) geliştirmeye katkısı	30	2,33	,80	Kısmen Yeterli
34	Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği	30	2,73	,78	Yeterli
35	Programda yer alan Atatürkçülük kazanımlarının ders kitabına yansıtılması	30	3,03	,92	Yeterli
36	Ara disiplinlerle ilişkilendirmelerin gerçekleştirilmesi	30	3,10	,60	Yeterli
37	Konuların işlenişinde disiplinler arası bakış açısının dikkate alınması	30	3,10	,66	Yeterli
38	Konuların aktarımında üniteler arası ilişkilendirmelerin gerçekleştirilmesi	30	2,90	,88	Yeterli
39	Anahtar kavram, terim ve ilkelerin dikkat çekici şekilde açıklanması	30	3,10	,84	Yeterli
40	Ders kitabının milli kimlik ve vatandaşlık bilinci kazandırması	30	3,10	1,02	Yeterli
41	Ders kitabının öğrencilere karşılaştırmalı bir bakış açısı kazandırması	30	2,73	,90	Yeterli
42	Ders kitabının beceri gelişimine katkısı	30	2,70	,79	Yeterli
43	Edebi ürünler kullanılarak içeriğin zenginleştirilmesi	30	3,10	,60	Yeterli
44	Ders kitabının öğrencilerin birinci ve ikinci elden kaynakları kullanacağı etkinlikler sunarak sosyal bilimci becerilerini geliştirmesi	30	2,63	,71	Yeterli
45	Kitapta kullanılan kaynakların güncelliği	30	3,36	,71	Yeterli
46	Ders kitaplarının geçmişe ilgi uyandırması kadar, bugüne ve geleceğe yönelik de dikkatleri çekmesi	30	3,06	,78	Yeterli
47	Eurocentric bir bakış açısından çok milli ve evrensel bir bakış açısının temel alınması	30	2,93	,94	Yeterli
48	Ders kitaplarında konuların bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması	30	2,83	,87	Yeterli
49	Görsel öğelerin doğru, güncel ve öğretim için yararlı olabilecek niteliği	30	3,23	,72	Yeterli
50	Görsel öğelerin öğrencilerin fiziksel ve bilişsel özelliklerine uygunluğu	30	3,13	,86	Yeterli
51	Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkısı	30	3,10	,60	Yeterli
52	Görsel öğelerin boyutlarının amaca hizmet edecek ölçüde olması	30	3,00	,69	Yeterli

53	Görsel materyallerin türüne göre ayırt edilmesi ve numaralandırılması	30	3,10	,54	Yeterli
54	Görsel materyallerin sosyal olgularla uyumu	30	3,06	,58	Yeterli
55	Görsel materyallerin başlıklarının ve alt yazılarının tutarlılığı	30	3,36	,71	Yeterli
56	Kavramlar arası ilişkileri göstermek amacıyla kullanılan kavram haritaları, kavram karikatürleri ve kavram ağlarının yeterliliği	30	2,96	,71	Yeterli
57	Yazılı belgelere ihtiyaç duymadan bilgiye ulaşmaya kaynaklık edecek görsel materyallerin kullanılması	30	2,93	,73	Yeterli
58	Mümkün olduğunca orijinal ve başka kaynaklarda bulunmayan görsellere de yer verilmesi	30	3,00	,78	Yeterli
	Toplam	30	2,97	,55	Yeterli
Dil-İmla Anlatım Özellikleri					
59	Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması	30	3,06	1,11	Yeterli
60	Ders kitabının imla ve dil bilgisi kurallarına uygunluğu	30	3,66	,80	Oldukça Yeterli
61	Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi	30	3,66	,75	Oldukça Yeterli
62	Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılması	30	3,06	,98	Yeterli
63	Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması	30	2,90	1,06	Yeterli
64	Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması	30	2,96	1,15	Yeterli
	Toplam	30	3,22	,77	Yeterli
Ölçme ve Değerlendirme					
65	Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması	30	3,50	,93	Oldukça Yeterli
66	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması	30	3,50	,86	Oldukça Yeterli
67	Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya teşvik edecek nitelikte olması	30	3,33	,75	Yeterli
68	Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi	30	3,06	,69	Yeterli
69	Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca vb) olması	30	3,83	,74	Oldukça Yeterli
70	Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması	30	3,66	,71	Oldukça Yeterli
71	Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması	30	3,53	,73	Oldukça Yeterli
	Toplam	30	3,49	,58	Oldukça Yeterli
	Genel Toplam	30	3,08	,50	Yeterli

Tablo 6'ya göre ders kitaplarının geneline ilişkin öğretmen görüşlerinin yeterli olduğu görülmekte, başka bir deyişle ortaöğretim tarih kitaplarının öğretmenler tarafından genel anlamda yeterli olarak değerlendirildikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Ders kitaplarının fiziksel tasarım alt boyutuna yönelik öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri

	Maddeler	N	\bar{x}	Ss	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım					
1	Tarih ders kitabının kullanılabilirliği ve sağlamlığı	30	3,53	1,00	Oldukça Yeterli
2	Tarih ders kitabının tasarımının ilgi çekiciliği(sayfa düzeni, renkler, görseller, baskı kalitesi, kağıdın kalitesi, sayfa sayısı, sayfa ebadı vs.)	30	3,06	,94	Yeterli
3	Tarih ders kitabının genel görünümünün okuma ve inceleme isteği uyandırması	30	2,86	,77	Yeterli
4	Tarih ders kitaplarının yazı tipi, yazı boyutu, sayfaya düşen satır sayısı, görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı	30	2,90	,80	Yeterli

	kolaylaştırması				
5	Tarih ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	30	3,10	,71	Yeterli
6	Organizasyon şemasının kitabın kullanımı hakkında öğrenciyi bilgilendirmesi	30	3,70	,65	Oldukça Yeterli
7	İçindekiler listesinin işlevselliği	30	3,46	,73	Oldukça Yeterli
8	Sözlük bölümünün doğruluğu ve yeterliliği	30	3,50	,68	Oldukça Yeterli
9	İçerik ile kitabın sayfa sayısının orantısı	30	3,13	,86	Yeterli
	Toplam	30	3,25	,55	Yeterli

Tablo 7'ye göre; “*Tarih ders kitabının kullanılabilirliği ve sağlamlığı*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,53 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Tarih ders kitabının tasarımının ilgi çekiciliği (sayfa düzeni, renkler, görseller, baskı kalitesi, kağıdın kalitesi, sayfa sayısı, sayfa ebadı vs.)*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,06 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Tarih ders kitabının genel görünümünün okuma ve inceleme isteği uyandırması*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,86 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Tarih ders kitaplarının yazı tipi, yazı boyutu, sayfaya düşen satır sayısı, görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,90 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Tarih ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,10 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Organizasyon şemasının kitabın kullanımı hakkında öğrenciyi bilgilendirmesi*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,70 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*İçindekiler listesinin işlevselliği*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,46 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Sözlük bölümünün doğruluğu ve yeterliliği*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,50 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*İçerik ile kitabın sayfa sayısının orantısı*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,13 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir.

Ders kitaplarının fiziksel tasarımına ilişkin toplam ortalamanın 3,25 ile yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Tablo 8’de tarih öğretmenlerinin ders kitabının eğitsel tasarım-içeriğine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin eğitsel tasarım-içerik alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	\bar{x}	Ss	Katılma Düzeyi
Eğitsel Tasarım-İçerik				
10 Ders kitaplarının ünite başlarındaki kavramlar listesinin içeriği (kavram/terim ayrımı)	30	3,40	,77	Yeterli
11 İçerikte kullanılan yazılı ve görsel materyallerin dipnotlarının doğru bir biçimde verilmesi	30	3,36	,88	Yeterli
12 Ders kitabını tasarlayan ekibin uzmanlığı, zenginliği ve yeterliliği	30	3,00	,87	Yeterli
13 Ders kitabının tarih dersini sevdirmeye katkısı	30	2,50	,97	Kısmen Yeterli
14 Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi	30	3,13	1,00	Yeterli
15 Konulara ait örneklerin seviyesi, yeterliliği ve uygunluğu	30	3,06	,78	Yeterli
16 Ders kitabının farklı yöntem, teknik ve etkinliklerin uygulanmasına olanak sağlaması	30	3,06	,73	Yeterli
17 Ders kitabında kullanılan kaynakların nicelik ve nitelik bakımından yeterliliği	30	3,13	,89	Yeterli
18 Ders kitabındaki konuların işlenişinin araştırma, inceleme ve farklı kaynaklara başvurma isteği uyandırmadaki yeterliliği	30	2,90	,75	Yeterli
19 Konu anlatımlarında gereksiz, eksik, çelişkili bilgilerden uzak durulması ve bilimselliğin ön planda olması	30	2,93	,90	Yeterli
20 Kazanımların işleniş için verilen metinlerin öğrenci seviyesine uygunluğu	30	2,83	,91	Yeterli
21 Ders kitabının sosyal bilimlerin ortaya koyduğu yeni bilgileri,	30	3,03	,71	Yeterli

	araştırma sonuçlarını ve farklı bilim insanlarının bakış açılarını yansıtması					
22	Bilginin öğrenci tarafından yapılandırılmasına yönelik etkinlik kurgusu	30	2,93	,78		Yeterli
23	Bilginin inşa edilmesi için farklı materyallerin (biyografi, görsel ve yazılı kaynaklar, tablo, grafik vb.) çözümlenmesine yönelik uygulamalara yer verilmesi	30	3,03	,61		Yeterli
24	Günlük hayattan yeterli örnek verilerek içeriğin somutlaştırılması ve ilgi çekici hale getirilmesi	30	2,76	,67		Yeterli
25	Her ünitenin ve bölümün başında öğrenciyi motive edici, düşünme ve araştırmaya sevk edici, işlenecek konuya odaklayıcı soruların yer alması	30	3,00	,58		Yeterli
26	Konuların girişinde öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak unsurlara (anahtar soru, gazete haberi, harita, karikatür vb.) yer verilmesi	30	3,03	,66		Yeterli
27	Konuların işlenişinde kronoloji ile senkronize yaklaşım uyumunun dikkate alınması	30	2,70	1,05		Yeterli
28	Ders kitabının, öğrencilerin konuyla ilgili sahip oldukları ön bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte hazırlık soruları içermesi	30	2,90	,71		Yeterli
29	Ünite hazırlık çalışmalarının, öğrencileri araştırmaya sevk etmesi	30	2,96	,71		Yeterli
30	Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyesine uygunluğu	30	2,80	,80		Yeterli
31	İçeriğin farklı öğrenme biçimlerine, stillerine hitap etmesi	30	2,70	,74		Yeterli
32	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması	30	2,73	,69		Yeterli
33	Kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme, önkestirim vb.) geliştirmeye katkısı	30	2,33	,80		Kısmen Yeterli
34	Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği	30	2,73	,78		Yeterli
35	Programda yer alan Atatürkçülük kazanımlarının ders kitabına yansıtılması	30	3,03	,92		Yeterli
36	Ara disiplinlerle ilişkilendirmelerin gerçekleştirilmesi	30	3,10	,60		Yeterli
37	Konuların işlenişinde disiplinler arası bakış açısının dikkate alınması	30	3,10	,66		Yeterli
38	Konuların aktarımında üniteler arası ilişkilendirmelerin gerçekleştirilmesi	30	2,90	,88		Yeterli
39	Anahtar kavram, terim ve ilkelerin dikkat çekici şekilde açıklanması	30	3,10	,84		Yeterli
40	Ders kitabının milli kimlik ve vatandaşlık bilinci kazandırması	30	3,10	1,02		Yeterli
41	Ders kitabının öğrencilere karşılaştırmalı bir bakış açısı kazandırması	30	2,73	,90		Yeterli
42	Ders kitabının beceri gelişimine katkısı	30	2,70	,79		Yeterli
43	Edebi ürünler kullanılarak içeriğin zenginleştirilmesi	30	3,10	,60		Yeterli
44	Ders kitabının öğrencilerin birinci ve ikinci elden kaynakları kullanacağı etkinlikler sunarak sosyal bilimci becerilerini geliştirmesi	30	2,63	,71		Yeterli
45	Kitapta kullanılan kaynakların güncelliği	30	3,36	,71		Yeterli
46	Ders kitaplarının geçmişe ilgi uyandırması kadar, bugüne ve geleceğe yönelik de dikkatleri çekmesi	30	3,06	,78		Yeterli
47	Eurocentric bir bakış açısından çok milli ve evrensel bir bakış açısının temel alınması	30	2,93	,94		Yeterli
48	Ders kitaplarında konuların bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması	30	2,83	,87		Yeterli

49	Görsel öğelerin doğru, güncel ve öğretim için yararlı olabilecek niteliği	30	3,23	,72	Yeterli
50	Görsel öğelerin öğrencilerin fiziksel ve bilişsel özelliklerine uygunluğu	30	3,13	,86	Yeterli
51	Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkısı	30	3,10	,60	Yeterli
52	Görsel öğelerin boyutlarının amaca hizmet edecek ölçüde olması	30	3,00	,69	Yeterli
53	Görsel materyallerin türüne göre ayırt edilmesi ve numaralandırılması	30	3,10	,54	Yeterli
54	Görsel materyallerin sosyal olgularla uyumu	30	3,06	,58	Yeterli
55	Görsel materyallerin başlıklarının ve alt yazılarının tutarlılığı	30	3,36	,71	Yeterli
56	Kavramlar arası ilişkileri göstermek amacıyla kullanılan kavram haritaları, kavram karikatürleri ve kavram ağlarının yeterliliği	30	2,96	,71	Yeterli
57	Yazılı belgelere ihtiyaç duymadan bilgiye ulaşmaya kaynaklık edecek görsel materyallerin kullanılması	30	2,93	,73	Yeterli
58	Mümkün olduğunca orijinal ve başka kaynaklarda bulunmayan görsellere de yer verilmesi	30	3,00	,78	Yeterli
	Toplam	30	2,97	,55	Yeterli

Tablo 8'e göre tarih öğretmenleri; “*Ders kitabının tarih dersini sevdirmeye katkısı*” maddesini 2,50 ve “*Kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme, önkestirim vb.) geliştirmeye katkısı*” maddesini 2,33 düzeyinde kısmen yeterli görmüşlerdir. “*Ders kitaplarının ünite başlarındaki kavramlar listesinin içeriği (kavram/terim ayrımı)*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,40 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Ders kitabının tarih dersini sevdirmeye katkısı*” maddesi öğretmenler tarafından 2,50 düzeyinde yeterli görülürken, “*Ders kitabının farklı yöntem, teknik ve etkinliklerin uygulanmasına olanak sağlaması*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,06 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Ders kitabında kullanılan kaynakların nicelik ve nitelik bakımından yeterliliği*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,13 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Günlük hayattan yeterli örnek verilerek içeriğin somutlaştırılması ve ilgi çekici hale getirilmesi*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,76 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal seviyesine uygunluğu*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,80 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*İçeriğin farklı öğrenme biçimlerine, stillerine hitap etmesi*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,70 düzeyinde, “*Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması*” maddesini ise öğretmenler ortalama olarak 2,73 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “*Kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme, önkestirim vb.) geliştirmeye katkısı*” maddesini ortalama olarak 2,33 düzeyinde yeterli gören öğretmenler “*Programda yer alan Atatürkçülük kazanımlarının ders kitabına yansıtılması*” maddesini ortalama olarak 3,03 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Ara disiplinlerle ilişkilendirmelerin gerçekleştirilmesi*” maddesi ortalama olarak 3,10 düzeyinde oldukça yeterli görülürken, “*Konuların işlenişinde disiplinler arası bakış açısının dikkate alınması*” maddesini 3,10 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Edebi ürünler kullanılarak içeriğin zenginleştirilmesi*” maddesini ortalama olarak 3,10 düzeyinde yeterli değerlendiren öğretmenler, “*Kitapta kullanılan kaynakların güncelliği*” maddesini ortalama olarak 3,36 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “*Kavramlar arası ilişkileri göstermek amacıyla kullanılan kavram haritaları, kavram karikatürleri ve kavram ağlarının yeterliliği*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,96 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerken, “*Mümkün olduğunca orijinal ve başka kaynaklarda bulunmayan görsellere de yer verilmesi*” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,00 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir.

Kitabın eğitsel tasarım-içerik boyutuna ilişkin toplam ortalama 2,97 ile yeterli düzeydedir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Ders kitaplarının dil/imla ve anlatım özellikleri alt boyutları noktasında öğretmen görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin dil-imla ve anlatım özellikleri alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	\bar{x}	Ss	Katılma Düzeyi
Dil-İmla Anlatım Özellikleri				
59 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması	30	3,06	1,11	Yeterli
60 Ders kitabının imla ve dil bilgisi kurallarına uygunluğu	30	3,66	,80	Oldukça Yeterli
61 Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi	30	3,66	,75	Oldukça Yeterli
62 Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılması	30	3,06	,98	Yeterli
63 Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması	30	2,90	1,06	Yeterli
64 Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması	30	2,96	1,15	Yeterli
Toplam		3,22	,77	Yeterli

“Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması” maddesini öğretmenler Tablo 9’da ortalama olarak 3,06 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “Ders kitabının imla ve dil bilgisi kurallarına uygunluğu” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,66 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,66 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılması” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,06 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. “Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması” maddesi ortalama olarak 2,90 düzeyinde yeterli görülmüştür. “Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması” maddesini öğretmenler ortalama olarak 2,96 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir.

Ders kitaplarının dil-imla ve anlatım özellikleri boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,22 ile yeterli düzeydedir

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Tarih öğretmenlerinin ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri ise şu şekildedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler	N	\bar{x}	Ss	Katılma Düzeyi
Ölçme ve Değerlendirme				
65 Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması	30	3,50	,93	Oldukça Yeterli
66 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması	30	3,50	,86	Oldukça Yeterli
67 Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya teşvik edecek nitelikte olması	30	3,33	,75	Yeterli
68 Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi	30	3,06	,69	Yeterli
69 Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca vb.) olması	30	3,83	,74	Oldukça Yeterli
70 Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması	30	3,66	,71	Oldukça Yeterli
71 Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması	30	3,53	,73	Oldukça Yeterli
Toplam	30	3,49	,58	Oldukça Yeterli

Tablo 10’a göre; “Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması” maddesi 3,50 düzeyinde oldukça yeterli görülürken, “Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması” maddesi ise ortalama olarak 3,50 düzeyinde yeterli görülmüştür. “Ders

kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya teşvik edecek nitelikte olması” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,33 düzeyinde yeterli görürlerken, “Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi” maddesini 3,06 düzeyinde yeterli görülmüştür. “Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca vb) olması” maddesini 3,83 düzeyinde, “Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması” maddesini ise 3,66 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir. “Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması” maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,53 düzeyinde oldukça yeterli görmüşlerdir.

Kitabın ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,49 ile oldukça yeterli düzeydedir.

Ölçme aracının en son bölümünde; ‘Paylaşmak istediğiniz başka görüş, eleştiri, yorum, öneri, vs. var ise lütfen buraya yazınız’ bölümünde katılımcılar gönüllülük esasına göre farklı düşüncelerini yazılı olarak ifade etmişlerdir. Bu bölüme ait katılımcı ölçek numarası ve açıklamalarına *Tartışma ve Sonuç* bölümünde yer verilmiştir.

Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin, görev yaptığı okul türü değişkenine bağlı olarak; tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarına yönelik görüşleri ile ilgili bilgiler aşağıdaki verilmiştir.

Tablo 11. Görev yaptığı okul türü değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin tarih ders kitapları değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin alt boyutlarda normallik testi

	Okul Türü	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	p	Statistic	df	p
Fiziksel Tasarım	Anadolu Lisesi	,172	18	,169	,948	18	,396
	Meslek Lisesi	,158	7	,200*	,973	7	,920
	İmam Hatip Lisesi	,331	4	.	,872	4	,306
Eğitsel Tasarım-İçerik	Anadolu Lisesi	,126	18	,200*	,971	18	,811
	Meslek Lisesi	,198	7	,200*	,937	7	,608
	İmam Hatip Lisesi	,340	4	.	,821	4	,147
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	Anadolu Lisesi	,140	18	,200*	,965	18	,708
	Meslek Lisesi	,169	7	,200*	,967	7	,877
	İmam Hatip Lisesi	,283	4	.	,863	4	,272
Ölçme ve Değerlendirme	Anadolu Lisesi	,131	18	,200*	,953	18	,478
	Meslek Lisesi	,228	7	,200*	,921	7	,476
	İmam Hatip Lisesi	,283	4	.	,863	4	,272

Tabloya göre p değeri 0,05’ten büyük olduğundan verilerin dağılımının normal görüldüğü söylenebilir. Dolayısıyla; değişken türünün ikiden daha fazla olması nedeniyle ANOVA testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Görev yaptığı okul türünde ‘fen lisesi’ ne ait sadece bir anket olduğu için; Kolmogorov-Smirnov testinde, fen lisesi türü çıkarılmıştır.

Tablo 12. Görev yaptığı okul türü değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin tarih ders kitapları değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait ANOVA testi sonuçları

					p	
Fiziksel Tasarım	Anadolu Lisesi	18	3,2037	,57829	1,163	,343
	Meslek Lisesi	7	3,5556	,21276		
	İmam Hatip Lisesi	4	3,0556	,81397		
	Fen Lisesi	1	2,7778	.		
	Total	30	3,2519	,55742		
	Anadolu Lisesi	18	2,9059	,54163		

Eğitsel Tasarım-İçerik	Meslek Lisesi	7	3,1399	,49437	,333	,802
	İmam Hatip Lisesi	4	3,0357	,65165		
	Fen Lisesi	1	2,8980	.		
	Total	30	2,9776	,52603		
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	Anadolu Lisesi	18	3,1852	,89276	1,168	,341
	Meslek Lisesi	7	3,5952	,53452		
	İmam Hatip Lisesi	4	2,9583	,15957		
	Fen Lisesi	1	2,3333	.		
Total	30	3,2222	,77476			
Ölçme ve Değerlendirme	Anadolu Lisesi	18	3,3651	,53726	1,221	,322
	Meslek Lisesi	7	3,8571	,70951		
	İmam Hatip Lisesi	4	3,4286	,54710		
	Fen Lisesi	1	3,4286	.		
Total	30	3,4905	,58923			

Tablo 12 incelendiğinde, tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri ile ölçme-değerlendirme alt boyutlarının puan ortalamalarında tarih öğretmenlerinin buldukları okul türleri bağlamında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0.05$).

Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

Tarih öğretmenlerinin mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak; tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri ile ölçme-değerlendirme boyutlarına dair görüşleri ile ilgili bilgiler aşağıdaki verilmiştir.

Tablo 13. Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin tarih ders kitapları değerlendirme ölçeğine ilişkin görüşlerinin alt boyutlarda normallik testi

	Mesleki Kıdem	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	p	Statistic	df	p
Fiziksel Tasarım	20 yıl ve altı	,132	14	,200*	,974	14	,924
	21 yıl ve üstü	,139	16	,200*	,973	16	,891
Eğitsel Tasarım-İçerik	20 yıl ve altı	,175	14	,200*	,943	14	,465
	21 yıl ve üstü	,135	16	,200*	,929	16	,234
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	20 yıl ve altı	,164	14	,200*	,948	14	,537
	21 yıl ve üstü	,160	16	,200*	,970	16	,837
Ölçme ve Değerlendirme	20 yıl ve altı	,113	14	,200*	,982	14	,987
	21 yıl ve üstü	,151	16	,200*	,974	16	,902

Tabloda p değeri 0,05'ten büyük olduğundan verilerin dağılımı normal görülmüştür. Buna dayalı olarak; değişken türünün iki ve ikiden daha az olması nedeniyle bağımsız t testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Verilerin 20 yıl altı, 21 yıl ve üstü olarak gruplanmasının sebebi; ankete katılım sağlayan öğretmen sayısı ile orantılı olarak; 1-5 yıl mesleki kıdemde 1 öğretmen, 16-20 yıl mesleki kıdemde 13 öğretmen, 21 yıl ve üstü kıdemde ise 16 öğretmen bulunmaktadır. Bu sebeple; veri aralığının en uygun bu şekilde gruplanabileceği düşünülmüştür.

Tablo 14. Mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak öğretmenlerin tarih ders kitapları değerlendirme ölçeğine ilişkin alt boyut görüşlerine ait bağımsız T testi sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	\bar{x}	Ss	t	p
Fiziksel Tasarım	20 yıl ve altı	14	3,1349	,64078	-1,078	,259
	21 yıl ve üstü	16	3,3542	,47004		

Eğitsel Tasarım-İçerik	20 yıl ve altı	14	2,8863	,62389	,885	,096
	21 yıl ve üstü	16	3,0574	,42784		
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	20 yıl ve altı	14	3,3214	,75805	,649	,974
	21 yıl ve üstü	16	3,1354	,80328		
Ölçme ve Değerlendirme	20 yıl ve altı	14	3,4592	,60655	,268	,741
	21 yıl ve üstü	16	3,5179	,59218		

Bu bulgulara göre p değeri 0,05'ten büyük olmasından dolayı varyanslar homojendir denilebilir. Öğretmenlerin, mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak, tarih ders kitaplarının yukarıdaki dört boyuta yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tarih ders kitaplarının; fiziksel tasarım, eğitsel tasarım- içerik, ölçme ve değerlendirme boyutlarına ilişkin puanlarının 21 yıl ve üstü kıdemdeki öğretmenin lehine, 20 yıl ve altı mesleki kıdeme sahip öğretmenden daha fazla olduğu görülmektedir. Tarih ders kitaplarının; dil-ımla ve anlatım özellikleri boyutuna ilişkin puanlarının, 20 yıl ve altı kıdemdeki öğretmenin lehine, 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Tarih ders kitaplarının 2020-2021 eğitim öğretim yılında Karabük ilinde tarih öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden tarih ders kitapları ile ilgili; fiziksel tasarım, eğitsel tasarım- içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarındaki sorulara cevap vermeleri istenmiştir.

Verilen cevapların ışığında; tarih ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre fiziksel tasarım boyutu incelendiğinde öğretmenlerin fiziksel tasarım anlamında kitapları genel olarak yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde en az puan ortalamasına sahip olan madde “tarih ders kitabının genel görünümünün okuma ve inceleme isteği uyandırması”, en fazla puan ortalamasına sahip olan madde ise; “organizasyon şemasının kitabın kullanımı hakkında öğrenciyi bilgilendirmesi” olmuştur. Kitapların genel görünümünün tekrar gözden geçirilerek düzenlenmesi uygun olacaktır.

Tarih ders kitaplarının eğitsel tasarım- içerik boyutu incelendiğinde; öğretmenlerin ders kitaplarını genel olarak yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde en az puan ortalamasına sahip olan madde “kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme, önkestim vb.) geliştirmeye katkısı”, en fazla puan ortalamasına sahip olan madde ise “ders kitaplarının ünite başlarındaki kavramlar listesinin içeriği (kavram/terim ayrımı)” olmuştur. Kitapların üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek şekilde tekrar düzenlenmesi uygun olacaktır.

Eğitsel tasarım- içerik boyutu; fiziksel tasarım, dil imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarına oranla en az puan ortalamasına sahiptir. Tarih ders kitaplarının eğitsel tasarım- içerik boyutu olarak tekrar gözden geçirilmesi öğrenciler açısından faydalı olacaktır.

Tarih ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre dil imla ve anlatım özellikleri boyutu incelendiğinde; öğretmenlerin tarih ders kitaplarını genel olarak yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bölümde en az puan ortalamasına sahip olan madde “ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması”, en fazla puan ortalamasına sahip olan maddeler ise “ders kitabının imla ve dil bilgisi kurallarına uygunluğu” ve “yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi” olmuştur.

Tarih ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre ölçme ve değerlendirme boyutu incelendiğinde; öğretmenlerin kitapları genel olarak oldukça yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ölçme ve değerlendirme boyutu diğer boyutlara oranla en yüksek puan ortalamasına sahiptir. Bu bölümde en az puan ortalamasına sahip olan madde “ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi”, en fazla puan ortalamasına sahip olan madde ise “değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca, vb.) olması” olmuştur.

Öğretmen görüşlerine genel olarak bakıldığında; tarih ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme boyutundan, diğer boyutlara göre daha çok memnun olduğu görülmektedir.

Kaya & Perihan (2017), “*Öğretmenlerin ve Öğrencilerin 9. Sınıf Tarih Müfredatı ve Ders Kitabı Hakkındaki Görüşleri*” başlıklı çalışmalarında ders kitaplarındaki görsellerin orta düzey ilgi çekiciliğe sahip olduğu; aynı zamanda ders kitaplarının öğrenci için fiziksel tasarım noktasında ilgi çekiciliğinin düşük düzeyde olduğu, ayrıca ders kitabının bu durumda bütün lise çeşitlerine uygunluğu noktasında en başta öğretmenlerin olumsuz düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilere göre lise ders kitaplarının genel olarak öğrencilerin gelişim çağlarına uygun hazırlandığı, fakat aynı zamanda öğrencilerin bilişsel gelişimlerini artırıcı içeriğe sahip olması gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, ders kitaplarının ölçme-değerlendirme sorularının bu bağlamda yer alması; öğrenciyi dil gelişimi noktasında desteklemesi ve her ünitenin başında listelenen kavram ve terimlerin öğrencilere kavratılması gerektiği ayrıca dillendirilebilir.

Öğretmenlerin tarih ders kitaplarını değerlendirme ölçeğine vermiş oldukları cevaplarda görev yaptığı okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Ölçme aracının uygulandığı öğretmenlerin 18’i Anadolu Lisesinde, 7’si Meslek Lisesinde, 4’ü İmam Hatip Lisesinde ve 1’i Fen Lisesinde görev yapmaktadır. Örneklemin az olması araştırma açısından dezavantaj olarak düşünülmektedir. Var olan verilerden şöyle bir değerlendirme sonucuna ulaşılmıştır: Öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre, tarih ders kitapları değerlendirme ölçeği ortalamaları incelendiğinde, fen lisesinde görev yapan öğretmenler tüm boyutlarda kitabı daha az yeterli bulurken, meslek lisesinde görev yapan öğretmenler kitabı daha çok yeterli bulmuşlardır.

Öğretmenlerin mesleki kıdemleri noktasında ders kitaplarının geneline ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucu elde edilmiştir. Tarih öğretmenlerinin ders kitaplarına yönelik mesleki kıdem bağlamında alt boyutlara vermiş oldukları yanıtlar analiz edilmiş ve fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme alt boyutlarında benzer görüşte oldukları görülmüştür. Tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, ölçme ve değerlendirme boyutlarına ilişkin puanlarının 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin lehine, 20 yıl ve altı mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Tarih ders kitaplarının dil-ımla ve anlatım özellikleri boyutuna ilişkin puanlarının, 20 yıl ve altı mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin lehine, 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tarih ders kitapları değerlendirme formunda bazı öğretmenlerin yazılı olarak ifade ettiği düşünceler, araştırmada önem arz etmektedir. Ayrıca bundan sonra yapılacak çalışmalarda, ders kitaplarının yazılması aşamasında vb. çok büyük katkılar sağlayacaktır. Bu görüşlere araştırmanın bulgular kısmında ölçek numarası ile yer verilmiştir. Burada da ayrıca belirtilmiştir.

Ölçek 3: Her sene değişen kitap içerikleri anlamsız yaklaşımlar ana temadan uzaklaşmaya sebep olmaktadır. Değişiklikler yapılabilir ama ana konunun değişmemesi kanaatindeyim.

Ölçek 7: 9. ve 11. Sınıf kitapları bilimsel makaleler gibi hazırlanmış. Belli bir birikim gerektiriyor, öğrencilerin anlaması zor. 10.sınıf kitabı ise daha sade ve ilköğretim kitabı gibi duruyor.

Ölçek 8: Ders kitapları mutlaka ortaöğretimde en az 15-20 yıl tecrübesi olan öğretmenler tarafından hazırlanmalı.

Ölçek 9: Tarih 10.sınıf kitabı çok iyi hazırlanmış ve bu ölçekte iyi dereceyi ifade ediyor. Tarih 9.sınıf ve 11. Sınıf kitabı ise kronolojik sıra, öz anlatım, anlaşılır içerik, görsel materyal yönünden çok zayıf bu sebeple bu ölçekte çok kötü dereceyi ifade ediyor. Tarih 12.sınıf ders kitabı ise orta düzeyde. Kitapları değerlendirme sınıf düzeyinde olmalı. 10. Sınıf kitabı iyi hazırlanmışken 11.sınıf kitabı çok kötü.

Ölçek 11: Ortaöğretim son sınıflarda okutulmakta olan 20.yy siyasi tarih ders kitabı her sene farklı yaklaşımlarda bulunarak yazılması ana temadan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Yazımda objektif yaklaşımlar ve konuların yazımında, belirlenmesinde yetersizlikler en önemli eksiklikler olarak görünmektedir.

Ölçek 13: Ders kitapları her yönüyle kullanışsız. Kaynak kullanımını zorunlu hale getirir nitelikte, sıkıcı ve eksik bilgi, bazı konularda gereksiz bilgi çok fazla. Özellikle 9. ve 11. Sınıf ders kitaplarında bazı konular gereksiz uzun. Her çıkan yeni kitap öncekini aratıyor. 20 yıl önceki kitapları arıyorum doğrusu.

Ölçek 21: Ortaöğretimde kullanılan ders kitaplarımızı genel olarak yeterli buluyorum. Fakat öğrencileri tarih dersine çekmeye ve tarih dersini sevdirmeye yönelik yenilikler yapılabilir.

Ölçek 24: *Ders kitapları meslek liselerindeki öğrenciler açısından; özellikle 11.sınıftaki öğrenciler için; anlaşılabilir ve boğucu, kronoloji gözetilmemiş olarak nitelendirilmiştir. Aşırı detaycı ve sürükleyici değil. Ders kitaplarındaki içeriklerin öğrenci profiline uygun olarak farklı tasarlanmalıdır.*

Ölçek 25: *11.sınıf ders kitabının acilen yeniden formatlanması gerekmektedir.*

Ölçek 26: *Tarih ders kitaplarının konu akışının kronolojiye ve anlamaya (öğrenci açısından) uygun hale getirilmesi, harita ve görsel materyaller ile anlaşılabilirliğin güçlendirilmesi gerekiyor. Tarihi, edebi bir tür gibi değil, bilimsel bir açıdan anlatan kitap tarzının hazırlanması gerekmektedir.*

Ölçek 29: *Ders kitaplarında tematik anlatımdan vazgeçilerek, kronolojik olarak konuların anlatımına geçilmesi daha iyi olur düşüncesindeyim. 11.sınıf kitabı bir yıl içinde bitirilebilecek gibi değil ya bölünmeli ya da ders saati arttırılmalı. Konu ve ünite başlıkları çok akademiktir.*

Bu görüşlerden ulaşılabilecek genel sonuç; öğretmenlerin 9. ve 11. sınıf tarih kitaplarından memnun olmadıkları, bu kitapları öğrenci seviyesinin üzerinde buldukları, bunun yanında 10. sınıf ders kitabının öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Buradan yola çıkarak katılımcılardan birinin paylaştığı, dikkati çeken farklı ve araştırmamıza katkı sağlayacak bir düşünce de bu araştırmanın lise tarih ders kitaplarının geneline yönelik olarak değil de ayrı ayrı yapılmasıdır.

Öneriler

Bu araştırmada ortaöğretim tarih ders kitapları 2020-2021 eğitim öğretim yılında Karabük ilinde görev yapan tarih öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmiş; araştırmaya katılan öğretmenlerden tarih ders kitapları ile ilgili fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarındaki anket sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Verilen cevapların ışığında araştırma tamamlanmış ve araştırma sonuçlarına bağlı olarak araştırmacılara, kitap yazarlarına, MEB'e bazı öneriler sunulmuştur:

- Ders kitapları bir tasarım ürünüdür. “*Ders kitabı yazmak*” ifadesi kavramsal açıdan problemlidir. Zira ders kitabı denilen eğitimsel/öğretimsel aracın üretiminde çok geniş katılımlı (öğretmen, öğrenci, akademisyen, ölçme-değerlendirme uzmanı, görsel tasarım uzmanı, grafiker, dil uzmanı, vb.) bir süreç söz konusudur. Özellikle tarih gibi soyut bir alanın karşındaki kitleye albenisi yüksek bir araç olarak hazırlanıp sunulması gerekmektedir.
- Öğrenciye bilgi aktarımda sistemli olmalıdır.
- İyi bir tarih öğretmeni derslerinde olabildiğince değişik kaynakları kullanarak tarih derslerini daha çekici hale getirerek interdisipliner bağlamda öğrencilerde tarihsel düşünme becerisini zenginleştirmeye çalışmalıdır.
- Ders kitapları güncel müfredat ve tarih öğretim programı çerçevesinde öğrencilerin anlayabileceği şekilde hazırlanmalıdır.
- Ders kitaplarının öncelikle dil ve anlatım bağlamında öğrenci ve sınıfın düzeyine uygunluğuna odaklanılmalıdır.
- Ders kitaplarında öğrencilerin ilgisini çekici görsellere ve meraklarını artırıcı öğelere büyük oranda yer verilmelidir.
- Ders kitaplarının içeriğinde bilgisel yanlışların olmamasına, baskı ve imlâ yanlışları gibi hataların olmamasına dikkat edilmelidir.
- Kitap öğrencinin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir.
- 11. sınıf tarih ders saati arttırılmalıdır.
- Tarih dersleri olabildiğince etkinlik temelli işlenmelidir.
- İşlenecek her bir kazanım ve konu çerçevesinde tasarlanmış etkinlik kitabı öğrencilere sunulmalıdır.
- Tarih dersi içerik olarak dil kullanımı ve kavramsal yetenek bağlamında öğrencilerin gelişimlerine fırsat sunulmalıdır.
- Metinlerin içeriği, yazı karakteri, görsel kanıtlar ve tasarım hususlarında ders kitapları dikkat çekici olmalıdır.
- Ders kitaplarının tasarımında ve derslerin işlenişinde disiplinlerarası yaklaşıma mutlaka önem verilmelidir.
- Tarihsel düşünme becerileri noktasında tarih ders kitaplarında uygulama ve örneklere yer verilmelidir.

- Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek için ders kitaplarının içeriğinde tarihsel hikâyelere yer verilmeli; bundan yola çıkarak öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimine imkan sağlanmalıdır.
- Öğrencinin ders kitabındaki bilgileri hayatı boyunca kullanacağı bilinmelidir.
- Özellikle işlenecek her bir konunun temelini oluşturan kavram ve terimlerin nitelikli bir biçimde öğrencilere öğretilmesine dikkat edilmelidir.

Referanslar

- Akbaba, B. (2013). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükalın, F. (2003). Ders kitabı ve öğretim programı ilişkisi. C. Şahin (ed.). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler* içinde. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Candan, A. S. (2010). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Çelik, H. (2020). Tarih ders kitabı araştırmalarına kısa bir bakış. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*. 5(2). 565- 586.
- Çotuksöken, B. (2003). Ders kitaplarında eğitim felsefesi ve eleştirel düşünme. B. Çotuksöken, A. Erzan ve O. Silier (ed.). *Ders kitaplarında insan hakları: tarama sonuçları* (s. 122-135) içinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Demircioğlu, İ.H. (2009). Tarih ders kitaplarının demokrasi eğitimi açısından değerlendirilmesi: tarih öğretmenlerinin görüşleri, *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu*. Uşak Üniversitesi.
- Duman, T., & Çakmak, M. (2003). Ders kitabının nitelikleri. L. Küçükahmet (ed.). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ercan, Y. (2019). *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknik*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Hali, S. (2014). Tarih öğretimi ve ders kitapları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 2014(3), 158-166.
- Karabağ, G. (2012). Tarih eğitimi ve ders kitabı kullanımı. İ. H. Demircioğlu ve İbrahim Turan (ed.). *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Ortaylı, İ. (2013). Tarih öğretimi için yazılabilecek kitaba ilişkin sorunlar. *Tarih öğretimi ve ders kitapları 1994 Buca sempozyumu* (s. 43-51) içinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Öztürk, C., & Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Roberts, S. L. (2014). Effectively using social studies textbooks in historical inquiry. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), s.119-128.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tarman, B., & Kuran, B. (2015). Examination of the cognitive level of questions in social studies textbooks and the views of teachers based on bloom taxonomy, *Educational Sciences: Theory&Practices*, 15(1), s. 213-222.
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2002). *Yaratıcı ve çağdaş bir tarih eğitimi için*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Extended Abstract

Textbooks are a source of practical access to basic work and knowledge for students, and a basic tool for teachers in teaching the lesson. History textbooks are also seen as the primary source that high school students refer to to learn history and to acquire knowledge, skills, values and goals in the context of history lesson. In this context, despite the lack and deficiency of other course materials, especially course books should have qualified physical, educational, visual and language-expression features. Considering the target variety and scope of the history lesson curriculum, which envisages an education according to the constructivist and active learning principles with the aim of gaining skills and values, the importance of the textbooks increases even more.

From past to present, almost all countries aim to maintain their existence and make their people better equipped by creating desired behaviors in their citizens with the education programs they implement. The education programs implemented by the countries are mostly formed by the combination of different disciplines. Today, although modern technology has brought many new tools to the field of education, textbooks are still at the forefront of the basic elements of education and training processes.

Considering the textbooks in terms of quality, the first feature is how the content is. The content of the textbook is characterized as the design of the units and topics in a way that will enable students to acquire the target behaviors. Textbooks designed to enable students to learn individually are designed to convey historical information sequentially and accurately in the context of the curriculum.

A qualified textbook is a resource that should not only be in the context of content, but also contain actions that will enable students to gain the knowledge, skills, values, attitudes and characteristics determined in the curriculum and should guide these actions.

This research aims to evaluate high school 9th, 10th, 11th and 12th grade history textbooks in the context of educational, visual, physical and language-expression in line with teachers' opinions. The research is based on the opinions of 30 history teachers working in Karabük city center and Safranbolu district center in the 2020-2021 academic year.

Quantitative research method was used in this study, which aims to examine secondary education history textbooks according to the views of history teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education. In this study, secondary school history textbooks were evaluated according to teacher opinions. Survey model was used in the research. The universe of this research consists of history teachers in Karabük in the 2020-2021 academic year, and the sample consists of history teachers working in the center and Safranbolu districts. Demographic characteristics of history teachers, in which the measurement tool was applied, are given below.

In this study; The History Textbooks Evaluation Form (TDKDF) was used to determine the opinions of teachers about secondary school history books taught in the 2020-2021 academic year. The survey consists of 2 parts. In the first part, demographic variables; institution name and professional seniority. In the second part; There are 9 questions about Physical Design, 49 questions about Educational Design and Content, 6 questions about Language-Spelling and Expression Features, 7 questions about Measurement and Evaluation, a total of 71 questions.

In the light of the answers given; When the physical design dimension of the history textbooks was examined according to the teachers' opinions, it was concluded that the teachers generally found the books sufficient in terms of physical design. When the educational design-content dimension of history textbooks is examined; It was concluded that teachers generally found the textbooks sufficient. When the language orthography and expression features of the history textbooks are examined according to the opinions of the teachers; It was concluded that the teachers generally found the history textbooks sufficient. When the measurement and evaluation dimension of the history textbooks is examined according to the opinions of the teachers; It was concluded that the teachers generally found the books quite sufficient. Measurement and evaluation dimension has the highest average score compared to other dimensions.

Depending on the results of the research, some suggestions were presented to researchers, book authors and MEB: Textbooks are a product of design. The phrase "write a textbook" is conceptually problematic. Because, there is a process with a wide participation (teacher, student, academician, measurement-evaluation specialist, visual design specialist, graphic designer, language specialist, etc.) in the production of the

educational/instructional tool called a textbook. In particular, an abstract field such as history should be prepared and presented to the audience as an attractive tool. Textbooks should be prepared in a way that students can understand within the framework of the current curriculum and history teaching program. Care should be taken to ensure that it is appropriate for the level of the student in terms of language and expression. Visual elements that will attract the attention of the students and interesting works should be given a great place. 11th grade history lesson hours should be increased. History lessons should be based on activity as much as possible. The activity book designed within the framework of each acquisition and subject to be covered should be presented to the students. Textbooks should attract attention in terms of content, fonts, visual materials and design of the texts. An interdisciplinary approach should be given importance in the design of the textbooks and the teaching of the courses. Subjects such as chronological thinking, historical comprehension, historical analysis and interpretation, historical research, historical issues, analysis and decision making, which are historical thinking skills, should be included in history textbooks. It should be known that the student will use the information in the textbook throughout his life.